

Az iskoláztatás kezdetei, tantervek megjelenései

Kaposi József

Kezdet

- Pannonhalma (Szent Márton hegy) kb. 966 .
  - Kolostori iskola , a Benedek-rend regulái szerint
    - egyházi, állami hivatalnokok képzése
    - új hitvilág és erkölcsi felfogás terjesztése
    - mindennapok élete

XI-XIV. század

- Plébániai iskolák (műveltség terjesztése, hagyományok átörökítése)
- plébániai iskolákból alakuló városi iskolák (iparűzés, kereskedelem, gyakorlatias számtan)
- Studium generalék (pl. Veszprém, Esztergom)
majd egyetemek (1367, Pécs, 1395, Óbuda, 1467, Pozsony)

Protestáns iskolák (XVI. századtól)

- Egyházi intézmény, melyben az egyházi közösség maga szabályozta a tartalmakat és tevékenységeket
- autonóm intézményként új alternatíva a centralizált és hierarhizált katolikus iskolákkal szemben
- új pedagógiai reformeszmék pl. anyanyelvi oktatás (Sárospatak, Debrecen)
- Ellenhatásként a katolikus megújulás Pázmány Péter, (Ratio Studiorum)
- jezsuiták, piaristák, 1635, Nagyszombat egyetem

Állami beavatkozás kezdetei

- Vallási ellentétek (vallásháborúk) majd állami beavatkozás

III. Károly idején az állami felügyeletet kiterjesztik a katolikus egyház intézményeire

- A közjó elve alapján 1777-ben megjelenik a Ratio Educationist.
- a nevelés és oktatásügy a királyoknak fenntartott felségjogok közé került (Helytartótanács, Tanügyi Bizottság)
- protestánsok (autonómia) katolikusok a királynak alárendelve

Reformkor

- A vármegye tanügy igazgatási befolyásának követelése
- Nemzeti és polgári haladást szorgalmazó javaslatok
- A tanító és tanármozgalmak kezdetei, a világi oktatás terjedése

Forradalom – szabadságharc

- Eötvös József
- 1848. áprilisi törvények, vallásügyet szabályozó XX. törvénycikk „a törvényesen bevett minden vallásfelekezetre nézve különbség nélkül tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapíttatik meg.
- Az állam és egyház szétválasztása csak részlegesen történik meg.
- A népiskolák fenntartása állami feladat lesz

Abszolutizmus korszaka

- Az Eötvösi elképzelések megghiúsulása
- A reformokat Bécs diktálja (Entwurf)
- A kötelező érettségi bevezetése

Az Eötvösi oktatáspolitikai elvei

- A szabad egyház és szabad állam gondolatára épül
- A tankötelezettség kényszerével szemben a tanszabadság és a tanítás szabadságának széles körű garanciája
- Az iskolaállítás és fenntartás szabadsága
- Viták az egyház szerepéről és az állami beavatkozás mértékéről

1868 népiskolai törvény

- Eötvös-féle népiskolai törvény az emberi szabadságjogok biztosítása keretét a népnevelésre is kiterjesztette.
  - bevezeti az általános tankötelezettséget 6-12 év között, rendelkezik az iskolák állami felügyeletéről és az állami tanítóképzők felállításáról
- A törvény megvetette a modern tanügyigazgatás és a népiskolai hatóságok átfogó rendszerének alapjait.
- Viták a közösségi iskolák létesítéséről és a tanfelügyelő rendszerről

A dualizmus korszaka 1.

- A népiskolai törvény megjelenésének idején a tanköteles korú gyermekeknek csupán 48%-a járt rendszeresen iskolába.
  - 1872-re ez az arány 55%-ra emelkedett,
  - 1896-ban a tankötelesek 79%-a,
  - 1913-ben pedig már 93%-a látogatta az iskolát.
- Az eredmények mögött Trefort 1873-as rendelkezése a fenntartókkal kötött kompromisszuma áll, mely a népiskolai hatóságokat és a helyi iskolatanácsok az egyensúlyán alapul.

A dualizmus korszaka 2.

- A millennium (1896) tiszteletére, Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi minisztersége alatt több száz állami népiskolát létesítettek.
- A program eredményeképpen az 1899/1900-as tanévre az állami elemi iskolák száma 1539-re emelkedett.
- Az 1905 júniusában kiadott népiskolai tanterv nem törekedett tudományos igényű ismeretek nyújtására, s a tanulók gyakorlati életre való felkészítését állította előtérbe.

Középiskolák 1.

- A középfokú oktatás rendezésére Trefort Ágoston minisztersége alatt, 1883-ban került sor (1883. évi XXX. tc.).
- A törvény kisebb módosításokkal 1924-ig volt érvényben, s az akkori két középiskola-típus, a gimnázium és az 1875-ben nyolcosztályossá vált reáliskola működését szabályozta.
- Míg a gimnázium a humanisztikus, mindenekelőtt a klasszikus műveltség közvetítésével készített elő bármiféle felsőfokú képzésre, addig a reáliskola a mennyiségtan, a természettan és a modern nyelvek tanítását állította az oktatás középpontjába.
- A reáliskolából azonban csak a műegyetemre, a tudományegyetemek természettudományi karára, a bányászati, erdészeti és a gazdasági akadémiákra lehetett továbblépni.

Középiskolák 2.

- 1867-ben az egyházak tartották fenn a középiskolák 90%-át.
- 1914-ben viszont már csak 55%-ukat.
- 1895-ben 184 középiskola működött 3345 tanárral és 53 048 tanulóval.
- 1914-re a középiskolák száma 195-re, a tanárok száma 4794-re, a középiskolás tanulók száma 74 457-re emelkedett.

Polgáriskolák, tanonciskolák

- A négyéves képzési idejű polgáriba az elemi népiskola négy osztályának elvégzése után iratkozhattak be a tanulók. (tisztviselői, ipari, kereskedői pályák)
- A polgári iskolai hálózat:
  - 1880/81-es tanévben 57 fiú és 53 leány polgári iskola működött, 1913-ra ez a szám már 201-re, illetve 325-re emelkedett.
- Az iparoktatás feltételeit az 1884. évi XVII. tc. teremtette meg.
- 1884-ben 49, 1889-ben 215, 1893-ban már 535 tanonciskola működött.